

Реализация концепции безусловного базового дохода может быть успешной при условии соответствующих институциональных изменений. Рыночная институциональная среда без активного сознательного регулирования со стороны государства и корректировки со стороны гражданского общества не способна продуцировать нормы и правила, отражающие не только индивидуальные интересы, но и интересы общества как целого. А раз это так, то нельзя утверждать, что интересы «своекорыстно» действующих индивидуумов (по Смигу) трансформируются в интерес общества как такового. Именно поэтому в экономический анализ и вводится категория несводимого общественного интереса, который не может быть представлен в виде агрегата индивидуальных предпочтений [3].

Таким образом, мы подошли к проблеме институциональных изменений «Можно констатировать факт, что реализовать успешно концепцию безусловного базового дохода представляется возможным только на пути инклюзивного развития. С одной стороны, инклюзивные институты позволяют стимулировать участие больших групп населения в экономической активности, что позволит наилучшим образом использовать их способности, таланты и навыки на основе свободного выбора того, где работать и что покупать. Речь идет о том, что инклюзивные институты обеспечивают вовлечение в экономический кругооборот человеческого капитала, создавая для него разнообразные ниши не только в непосредственном производстве, но и в социальной сфере, сфере культуры и науки. С другой стороны, инклюзивные институты способствуют росту благосостояния всех членов общества, независимо от состояния занятости, или безработицы, возраста, пола, семейного положения. Вовлеченность всех членов общества в достойные условия жизни – главная цель инклюзивного развития.

Литература:

1. Шпак Ю. Дипломированная бедность / Ю. Шпак // Аргументы и факты, 2019. – № 5. – С. 4.
2. Van Parijs P. What's Wrong with A Free Lunch? (New Democracy Forum) / P. Van Parijs, J. Cohen, J. Rogers // Beacon Press, 2001. – 156 p.
3. Grinberg R. Economic Sociodynamics / R. Grinberg, A. Rubinstein // Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2005. – 188 p.

ПОДОЛАННЯ НЕРІВНОСТІ НА ШЛЯХУ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

С. Н. БЕРВЕНО, магістрант

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Однією з головних перешкод на шляху інклюзивного розвитку постає зростаючий рівень нерівності, який характеризує як окремі країни, так і світове господарство в цілому. Так, глобальний показник нерівності доходів (індекс Джині) складає на сьогодні 0,65 [1, с. 21], що вище за показники минулих

періодів та свідчить про зростання нерівності в загально планетарних масштабах. Нерівність в доходах сильно розрізняється в різних регіонах світу. Її рівень нижче за все в Європі і вище за все на Близькому Сході. На Близькому Сході верхній дециль населення отримує 61 % національного доходу. А кількість жителів Євросоюзу, які виявляються в зоні бідності та соціального неблагополуччя – 23,4 %. [2].

Ринкові принципи формування доходів населення засновані на конкурентному використанні ресурсів, що належать населенню і залучені в суспільне відтворення. Конкуренція передбачає і зумовлює розбіжність у кількості та якості використовуваних ресурсів і відповідно у доходах, що привласнюються. Недотримання принципу соціальної справедливості в розподілі доходів часто призводить до їх надмірної диференціації, породжуючи нерівність, що перевищує свій продуктивний рівень та стає серйозною соціально-економічною проблемою, яка має негативний вплив на всю соціально-економічну систему.

Різка диференціація доходів і розшарування суспільства в Україні, що призвели до істотної втрати економічної ефективності національної господарської системи, особливо актуалізують проблему ефективного розподілу доходів, змушуючи дослідників шукати шляхи її вирішення та забезпечення загальносприятного рівня диференціації. Нерівність доходів населення розуміється як такий їх розподіл, при якому утворюються розриви між їх рівнями, що присвоюється окремими верствами суспільства. Якщо не вживати ніяких заходів або вжиті заходи не ефективні, то розриви в доходах можуть поглиблюватися і перетворюватися в стійку тенденцію. Нерівність доходів проявляється в різних формах: між країнами, регіонами, всередині країн між різними верствами, окремими домогосподарствами і людьми.

Надмірна нерівність свідчить, що результати економічного зростання, зусиль всього суспільства, розподіляються між його членами не справедливо: в суспільстві зростає розшарування на бідних і багатих, що мають доступ до якісної освіти та охорони здоров'я і не мають. Несправедлива нерівність є одним з головних факторів, що стримує економічне зростання та суспільний розвиток. Так, дослідження показують, що надмірна нерівність доходів, хронічна бідність значної частини населення, відсутність ефективних механізмів розподілу ведуть до економічно невиправданою соціальної поляризації населення.

Сучасний розвиток все більше впирається в об'єктивні ресурсні обмеження подальшого економічного зростання. У той же час, навіть наявні результати цього зростання все менше справедливо розподіляються між людьми – зростає нерівність і між країнами і всередині країн між окремими соціальними групами.

Сформована практика оцінки ступеня соціального розшарування і рівня бідності базується на використанні показника грошового доходу. Показники, що відображають диференціацію доходів населення, важливі для аналізу реальних соціально-економічних процесів, їх моніторингу при проведенні

активної соціальної політики, вони використовуються також при складанні державних програм соціально-економічного розвитку. Найбільш поширеними індикаторами нерівності доходів є крива Лоренца, коефіцієнт фондів, децильний, квартильний, квінтільний коефіцієнти диференціації доходів, індекс Джині, Індекс Робін Гуда або індекс Гувера (Robin Hood index, Hoover index, що дорівнює тій частці доходу суспільства, яку необхідно перерозподілити для досягнення рівності), відношення Пальми (частка найбагатших 10% населення у валовому національному доході поділена на частку найбідніших 40%). Головна цінність цих індикаторів як інструментів аналізу нерівності полягає в тому, що завдяки ним можна оцінити ефективність соціальної політики уряду.

Високі розриви в диференціації доходів населення в окремих країнах і в світі в цілому диктують необхідність пошуку нових цілей і орієнтирів суспільного розвитку, що забезпечать вирівнювання показників розвитку і якості життя людей. Загальносвітова тенденція становлення людиноцентричної економіки особливо актуалізує проблеми розвитку на основі цінності людського буття, тому в центрі уваги сучасних науковців і практиків все частіше опиняються питання справедливого розподілу результатів економічного зростання. Як зазначають Е. Прушківська та М. Деревягін інклюзивний розвиток забезпечуються саме за рахунок створення умов ефективної зайнятості та рівномірності розподілу доходів, що є неодмінними умовами ефективною реалізації людського потенціалу [3, с. 30].

Інклюзивне зростання є одним з основних показників інклюзивного розвитку, основними інструментами якого є «продуктивна зайнятість» та соціальна інклюзія (подолання бідності та забезпечення соціальної інтеграції) [4, с. 7]. Оцінка інклюзивності економічного зростання надає змогу оцінити комплекс державних заходів в цілому, у тому числі, методи мінімізації нерівності через показники поглиблення або зменшення бідності та показники диференціації доходів.

Аналіз сучасних тенденцій диференціації доходів в Україні свідчить про необхідність прийняття комплексних державних заходів щодо запобігання подальшого розростання нерівності. Необхідна мінімізація диференціації, тобто доведення її до продуктивного рівня. Поряд з цим необхідний комплекс заходів щодо забезпечення стабільного зростання доходів та стабільної зайнятості населення країни.

Налагоджена податкова система, грамотне використання громадських фондів споживання, розвиток соціальних програм, інші заходи державного регулювання допоможуть перерозподілити доходи таким чином, щоб створити ефективні умови інклюзивного розвитку економіки України.

Література:

1. Базиліук А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базиліук, О. В. Жулин // *Економіка та управління на транспорті*, 2015. – Вип. 1. – С. 19–29.

2. World inequality report 2018. Executive Summary. URL: <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-english.pdf> (дата звернення 28.01.2020).

3. Прушківська Е. В. Теоретичні аспекти інклюзивного розвитку та його роль у сучасних умовах / Е. В. Прушківська, М. В. Дерев'ягін // *Економічний вісник Національного гірничого університету*, 2018. – № 2. – С. 24–33.

4. Ємельяненко Л. М. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях / Л. М. Ємельяненко, В. М. Петюх, К. В. Дзензелюк // *Економіка та держава*, 2019. – № 6. – С. 4–10.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ

В. С. ЛЕСЮК, магістрант

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

На сьогодні формування людиноцентричної моделі соціально-економічного розвитку неможливе без запровадження інклюзивного зростання на загальнодержавному рівні.

Інклюзивне зростання – це інтегроване широкомасштабне зростання, яке поширюється на широкий діапазон людей та місць для того, щоб сприяти та отримувати переваги від економічного успіху. Мета такого виду розвитку – досягнути вищого рівня процвітання поряд зі зростанням рівності і справедливості в можливостях і доходах [1].

Концепція інклюзивного зростання передбачає, що кожний суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості для задоволення своїх потреб. Вона ґрунтується на пріоритетності розвитку людських ресурсів, досягненні повної зайнятості, підвищенні кваліфікації працівників, соціальній безпеці та сталому розвитку [2].

В умовах глобальних викликів сьогодення, найбільшою з проблем, що постала перед сучасним суспільством є економічна нерівність, вона належить до соціальної нерівності і є однією з найбільш досліджуваних її форм. Вона породжує відмінності у розподілі економічних активів і доходів між групами населення або окремими особами.

Важливим показником економічної нерівності є рівень життя населення, який визначається як сукупність умов життя відповідно до досягнутого рівня економічного розвитку країни.

Нами були визначені основні соціально-економічні індикатори рівня життя населення (рис. 1).